

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 35 hallituksen esityksestä kolttalaiksi sekä laiksi leimaverolain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunta on 18 päivänä lokakuuta 1994 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 243.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Katriina Pessa maa- ja metsätalousministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnio ja lainsäädäntöneuvos Arja Manner oikeusministeriöstä, piiripäällikkö Kimmo Korpi Lapin maaseutuelinkeinopiiristä, lakimies Heikki Hyvärinen Saamelaisvaltuuskunnasta, pankinjohtaja Raimo Tammilehto Osuuspankkien Keskuspankki Oy:stä ja kolttien luottamusmies Sergei Fofonoff.

Hallituksen esitys

Kolttaväestön sekä koltta-alueen elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien edistämiseksi sekä kolttakulttuurin ylläpitämiseksi ja edistämiseksi ehdotetaan säädettäväksi kolttalaiki, joka korvaisi voimassa olevan kolttalain vuodelta 1984. Ehdotetun lain nojalla voitaisiin antaa rahoitustukea ja suorittaa muita toimenpiteitä Inarin kunnassa sijaitsevalla koltta-alueella. Lisäksi voitaisiin tukea asumiseen liittyviä toimenpiteitä.

Ehdotetun lain mukaisista elinkeinojen tukitoimenpiteistä voisivat päästä osallisiksi luontaiselinkeinoja ja pienimuotoista yritystoimintaa harjoittavat koltat ja heidän yrityksensä. Koltta-alueella toimivien paliskuntien tukeminen tapahtuisi kuitenkin porotalouslain mukaisesti. Tukea voitaisiin sen sijaan myöntää rajoitetusti muidenkin kuin kolttien vireille panemiin sellaisiin hankkeisiin, jotka välittömästi edistävät kolttien elinkeinoja ja kulttuuria.

Ehdotetun lain nojalla voitaisiin koltta-alueella antaa valtionlainaa tilan tai sen osuuden hankintaan sekä investointilainaa ja -avustusta luontaiselinkeinoon ja pienyritystoiminnan harjoittamisen tukemiseksi. Lisäksi voitaisiin antaa val-

tionlainaa ja avustusta asuntoa, tientekeä, vesihuoltoa, sähköistämistä ja perinneympäristön säilyttämistä varten, käyttöpääomailainaa yritystoimintaa ja suhdanteiden tasaamista varten sekä eräissä tapauksissa myös käynnistysavustusta. Nykyisen porotalous- ja luontaiselinkeinolain nojalla annettavat tuet myönnettäisiin ehdotetun lain nojalla. Myös pienyritystoimintaan maaseutuelinkeinolain nojalla myönnettävät tuet säädettäisiin annettaviksi ehdotetun lain nojalla.

Ehdotuksen mukaisin valtion maankäyttötöimenpitein koltille voitaisiin antaa asuntotiloja sekä luontaiselinkeinojen ja muun pienyritystoiminnan harjoittamista varten tarpeellisia alueita, osuuksia ja oikeuksia. Myyntihinta annettaisiin pääosaltaan pitkäaikaiseksi velaksi. Koltille annettavat tilat olisivat luovutusrajoitusten alaisia 20 vuoden ajan kauppakirjan allekirjoittamisesta lukien. Maaseutuelinkeinopiiri voisi kuitenkin nykyistä helpommin antaa luovutuslupia ja erityisesti syystä vapauttaa tilan luovutusrajoituksesta.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi myös kolttien perinteisiin perustuvaa asiainhoitoa koskevat säännökset. Lisäksi ehdotetaan, että lain täytäntöönpanoa koskeva toimivalta annettaisiin aikaisempaa laajemmin maaseutuelinkeinopiirille ja Inarin kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisille.

Ehdotetun kolttalain tarkoituksiin tapahtuvien luovutusten saattamiseksi leimaverosta vapaiksi ehdotetaan leimaverolakia tältä osin muutettavaksi.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Valiokunta toteaa esityksen tavoitteena olevan koltta-alueen elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantaminen sekä kolttakulttuurin ylläpitäminen ja edistäminen.

Kolttaväestö siirtyi toisen maailmansodan lopulla Petsamosta Suomeen ja asutettiin valtion toimenpitein pääosin Inarin kuntaan Näätämön ja Nellimin alueelle sekä Keväjärven alueelle. Petsamossa kolttaväestö oli saanut pääasiallisen toimeentulonsa paimentolaisina lähinnä porotaloudesta sekä kalastuksesta ja metsästyksestä.

Esityksestä ilmenee, että Inarin kunnan mainituilla alueilla asuvan kolttaväestön määrä on nykyisin noin 545 henkilöä. Koltta-alueella asuville kolttille on valtion toimenpitein muodostettu vuoden 1991 loppuun mennessä yhteensä 233 tilaa. Koltta-alueella asuvista työssäkäyvistä koltista on enin osa toisen palveluksessa olevia. Suurimmat työllistäjät ovat Inarin kunta, rajavartiolaitos ja metsähallinto sekä yksityiset palvelut. Näätämön alueella työttömänä on noin 40 prosenttia työikäisen väestön määrästä. Porotaloudesta saa oleellisen osan toimeentulostaan nykyisin noin 33 kolttaa perheineen. Porojen määrä on valtion tukitoimenpitein kohonnut vuoden 1962 noin 600 porosta nykyiseen noin 7 500 poroon.

Esityksessä on viitattu vuonna 1989 valmistuneisiin Nellimin, Keväjärven ja Sevetijärven kehittämisohjelmiin, joissa luontaistalouden elinkeinojen on katsottu olevan perinteisesti vahvoja kolttasamaalaisella alueella. Niiden näkymät on myös kehittämisohjelmissa todettu myönteisiksi. Lisäksi ohjelmissa on kiinnitetty huomiota käsi-työ- ja pienyritystoiminnan sekä julkisten ja yksityisten palvelujen edistämiseen. Esityksen tavoitteena on kolttien tukemista koskevien säännösten uusiminen ja selkeyttäminen sekä kolttien koltta-alueella harjoittaman pienimuotoisen yritystoiminnan rahoituksen järjestäminen sekä kolttien vanhastaan harjoittamiin luontaiselinkeinoihin kiinteästi liittyvän kolttakulttuurin ylläpitäminen ja edistäminen.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotuksia tarpeellisina ja puoltaa niiden hyväksymistä jäljempänä ehdotettavien muutoksin.

Pykäläkohtaiset muutosehdotukset

4 §. Esityksessä pykälään on ehdotettu otettavaksi koltan määritelmä. Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että YK:n vähemmistöoikeusjulistus, Euroopan neuvoston vasta valmistunut vähemmistöoikeusyleissopimus ja EYK:n inhimillisen ulottuvuuden Kööpenhaminan kokouksen päätösasiakirjan 32 kohdan

johtolause edellyttävät, että kullakin henkilöllä tulee olla oikeus itse valita, kuuluuko hän tiettyyn vähemmistöön vai ei. Toisaalta vähemmistöön kuulumisen edellyttää tiettyjen objektiivisten kriteerien olemassaoloa. Valiokunta ehdottaa pykälää muutettavaksi siten, että siihen sisällytettäisiin lakiehdotuksen mukaisesta määritelmästä puuttuva samastusosa.

43 §. Valiokunta toteaa, että lakiehdotukseen ei sisälly säännöksiä kyläkokouksen päätösvaltaisuudesta. Siten on ilmeistä, että yksi ainoa paikalle tuleva, joka mahdollisesti itse ei edes ole koltta, voisi yksin tehdä päätökset. Valiokunta pitääkin tarpeellisena lisätä 43 §:ään uusi 2 momentti, johon otettaisiin säännökset kyläkokouksen päätösvaltaisuudesta. Kyläkokous olisi päätösvaltainen, kun paikalla on 15 täysi-ikäistä kylässä vakituisesti asuvaa kolttaa tai heidän aviopuolisoaan.

45 §. Edellä 43 §:ään ehdotetun muutoksen mukaisesti valiokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 4 momentin, jonka mukaan koltta-neuvosto olisi päätösvaltainen, kun paikalla on puheenjohtajan lisäksi kaksi jäsentä tai varajäsentä.

51 §. Ehdotetun 1 momentin säännöksen mukaan kolttien kyläkokouksen ja koltta-neuvoston päätös olisi mitätön, jos se loukkaisi yksityistä oikeutta. Ehdotetun 2 momentin mukaan muutoksenhakuun oikeutettu olisi myös se, jonka oikeutta päätös loukkaa. Jos päätös loukkaisi jonkun oikeutta, se olisi näin ollen ilman muutoksenhakuakin mitätön suoraan lain nojalla, mutta toisaalta asianosaisella olisi oikeus hakea muutosta päätökseen Lapin lääninoikeudelta. Pykälän 1 ja 2 momentin säännökset ovat siten sisällöltään osittain päällekkäisiä. Kun ottaa huomioon ehdotetun lain 44 ja 45 §:n säännökset on lisäksi ilmeistä, että kyläkokouksen tai koltta-neuvoston päätös voisi vain harvoin koskea välittömästi yksityisen oikeutta. Valiokunta ehdottaakin 1 momentin poistamista tarpeettomana. Siten 1 momentiksi siirtyvää esityksen mukaista 2 momenttia valiokunta ehdottaa selkeytettäväksi kielellisesti. Sisällöltään uuteen 2 momenttiin valiokunta ehdottaa otettavaksi säännökset siitä, ettei muutosta saisi hakea sellaiseen päätökseen, joka sisältää lausunnon viranomaiselle, ellei lausunto sido viranomaista. Valiokunta ehdottaa myös 3 momentin kielellistä selkeyttämistä. Lisäksi momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaus muutoksenhausta hallintoasioissa annettuun lakiin (154/50).

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että hallituksen esitykseen sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Kolttalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Koltta

Koltalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka pitää itseään koltana, edellyttäen, että hän itse tai hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan ainakin yksi on oppinut koltan kielen ensimmäisenä kielenään tai hän on tällaisen henkilön jälkeläinen taikka että hän on aikaisemman lain-säädännön tarkoittama syntyperäinen koltta tai tällaisen koltan jälkeläinen.

5—9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Lainat ja muut tukitoimenpiteet

10—13 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 luku

Laina- ja avustusehdot

14—20 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 luku

Maan hankkiminen

21—23 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 luku

Maan myynti

24—35 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 luku

Tilojen rajoitukset

36 ja 37 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 luku

Saamisten takaisinperiminen

38—41 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

8 luku

Kolttien asiainhoito

42 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

43 §

Osallistumisoikeus ja päätösvalta

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kyläkokous on päätösvaltainen, kun paikalla on 15 täysi-ikäistä kylässä vakituisesti asuvaa kolttaa tai heidän aviopuolisoaan. (uusi 2 mom.)

44 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

45 §

Koltthaneuvostot

(1—3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Koltthaneuvosto on päätösvaltainen, kun paikalla on puheenjohtajan lisäksi kaksi jäsentä tai varajäsentä. (uusi 4 mom.)

46—50 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

51 §

*Päätöksen moitteenvarauisuus**Kolttien kyläkokouksen ja koltthaneuvoston päätökseen saa koltta-alueella asuva täysi-ikäinen**koltta tai hänen puolisonsa taikka koltthaneuvoston jäsen hakea muutosta Lapin lääninoikeudelta, jos päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä taikka muutoin on lainvastainen. Sama oikeus on sillä, jonka oikeutta päätös loukkaa.**Muutosta ei kuitenkaan saa hakea sellaiseen päätökseen, joka sisältää lausunnon viranomaiselle, ellei lausunto sido viranomaista.**Muutosta on haettava 30 päivän kuluessa päätöksestä tiedottamisesta. Muutoin muutoksenhaussa noudatetaan, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.*

9 luku

Erinäiset säännökset

52—65 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

66—73 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 15 päivänä marraskuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja S.-L. Anttila, jäsenet Kalli, Koistinen, Koski, Lahikainen, Ol-

lila, Polvinen, Pulliainen, Rajamäki, Rinne, Saario, Urpilainen ja Westerlund sekä varajäsen Björkenheim.